

L'estel i l'estrella

Com a termes pròpiament d'astronomia estel i estrella són mots sinònims, pràcticament intercanviables en totes les ocasions. Molts dels qui recorren a estrella en llur expressió habitual, quan escriuen, especialment quan verseguen, es decanten per estel, que consideren sens dubte un mot més literari o poètic, o qui sap si l'únic correcte. De correctes, ja hem vist que ho són tots dos, però la condició de poètic la deixarem de bon grat a la llibre consideració de cadascú.

Com a significat exclusiu, estel designa solament el còr o aparell format amb tela o paper i canyes o filons, que es fa enlairar i volejar al capdamunt d'un cordill. Estrella, en canvi, ha adquirit diverses altres significacions; com a terme d'astrologia, de zoologia (amb els determinatius corresponents), per a designar la figura que representa convencionalment un estel i diversos objectes que tenen aquesta forma i, encara, en sentit figurat, l'artista que excel·leix en el seu art. En cap d'aquests casos, doncs, estel i estrella no són intercanviables.

Però el que més ens interessa de posar en relleu són les dues definicions que el Diccionari Fabra dona d'aquests mots com a termes d'astronomia, incloses al mot estel, al qual hom remet a estrella. Diu, en primer lloc «qualsevol dels astres que brillen al cel llevat del Sol i de la Lluna», i hi afegeix tot seguit «cos celeste amb llum pròpia». És fàcil d'adonar-se, doncs, que la primera definició exclou el Sol i inclou els planetes que veiem a ull nu, com Jupiter, Mart o Venus: es tracta de la definició que correspon al llenguatge comú. La segona definició, en canvi, inclou el Sol, però exclou tots els planetes i satèl·lites: correspon, aleshores, al terme científic, obtingut del llenguatge comú, però amb el sentit modificat d'acord amb els resultats de l'estudi i la investigació. L'un, però, no invalida l'altre. Avui tothom sap que Venus és un planeta, però això no ens priva de dir-ne l'estel del mati.

ALBERT JANE